

Emilia Żyłkiewicz

"Tożsamość młodzieży w
perspektywie globalnego świata.
Studium socjopedagogiczne",
Agnieszka Cybał-Michalska, Poznań
2006 : [recenzja]

Ars inter Culturas nr 1, 192-195

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Współczesny kontekst edukacji międzykulturowej zarysował dr P.P. Grzybowski (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy). Prelegent zajął się zagadnieniem Internetu stanowiącego bogate źródło wiedzy i doświadczeń oraz swoiste narzędzie badań w edukacji międzykulturowej prowadzonej w różnych ośrodkach akademickich. Doktor podkreśliła znaczenie Internetu dla współczesnego odbiorcy, który nie wychodząc z domu, może aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym, kulturalnym, a także może uczyć się i pracować.

Trzydniowa konferencja przygotowana była w taki sposób, by ukazać jak największą różnorodność edukacji międzykulturowej, a także zmiany, jakie zachodzą w tej dziedzinie na przestrzeni wielu lat (od ujęć historycznych po współczesne). Społeczne, kulturowe i edukacyjne konteksty pedagogiki międzykulturowej mogliśmy obserwować, śledząc problematykę poszczególnych sekcji oraz treść wystąpień prelegentów.

Październikowa konferencja była czasem ciekawych rozważań, inspirujących dyskusji, ale również miejscem swoistych podsumowań i osobistych refleksji. Warto podkreślić, że podczas wszystkich dni obrad wszelkich informacji udzielali studenci (członkowie Koła Naukowego Edukacji Międzykulturowej), którzy angażowali się również w aktywny udział w konferencji.

Podsumowania trzech dni niezwykle burzliwych obrad dokonał prof. zw. dr hab. T. Lewowicki, podkreślając zasadność organizowania spotkań podejmujących rozważania „z pogranicza” nauk humanistycznych i dalszych prac badawczych w obszarze edukacji wielo- i międzykulturowej. Profesor zamknął tegoroczną konferencję, zapraszając wszystkich do podjęcia dyskusji podczas kolejnych spotkań na ziemi cieszyńskiej.

Alicja Hruzd

Uniwersytet Śląski
Cieszyn

Agnieszka Cybal-Michalska, *Tożsamość młodzieży w perspektywie globalnego świata. Studium socjopedagogiczne*, Poznań 2006, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, ss. 251

Autorka recenzowanej książki podjęła próbę odpowiedzi na pytania: „Kim jestem?”, „Kim jestem, skoro jestem tak różny od innych?”, „Kim jestem w tak szybko zmieniającym się świecie?” w kategorii społecznej „My” (jako młodzi przedstawiciele ogółu polskiego społeczeństwa).

Publikacja została opatrzona obszernym wprowadzeniem, mającym zapoznać czytelnika z zaprezentowaną tematyką globalnego świata, ujmowanego w kontekście „ha-

lucynacji rzeczywistości” (J. Baudillard). Składa się ona z pięciu rozdziałów, z których dwa pierwsze stanowią podbudowę teoretyczną globalizacji współczesnego świata, kolejny dotyczy założeń metodologicznych pracy. Rozdział czwarty poświęcony został analizie i interpretacji uzyskanych wyników badań własnych autorki. Ostatni, podsumowujący rozdział traktuje o ludzkiej mentalności w świecie dezintegracji pozytywnej. Zamieszczona na końcu bogata bibliografia (w większości cytowana), zawiera polsko- i anglojęzyczne tytuły publikacji naukowych na temat tożsamości, globalizacji i „kategorii młodzież”, które mogą stanowić wskazówki dla młodych pedagogów, badaczy, gdzie poszukiwać inspiracji do dalszych eksploracji naukowych. Dzieło zwarte zostało wzbogacone aneksem z nazwami miejscowości i szkół, w których zostały przeprowadzone badania. Podsumowaniem książki jest anglojęzyczne zakończenie *The Youth's Identity in the Perspective of the Global World*.

W rozdziale pierwszym, *Globalizacja współczesnego świata – apogeum czy zmierzch cywilizacyjny?*, czytelnik odnajduje konotacje i denotacje związane z pojęciem globalizacji według: R. Robertsona, M. Watersa, M. Albrowa, H.P. Martina, H. Schumanna, M. Golki, M. Featherstona, A. Giddensa, Z. Baumana, G.H. von Wrighta, A. McGrewa oraz przegląd historycznych czynników i źródeł globalizacji (od neolitu do nowoczesności).

Na podkreślenie zasługuje stwierdzenie, że globalizacja nie jest jednowymiarowa, ponieważ determinują ją dwa procesy globalizacji i glokalizacji (A. Giddens). Autorka w celu uporządkowania aparatu pojęciowego zwraca uwagę na dwie kategorie glokalizacji i globalizacji (G. Ritzer, s. 29). W dalszej części rozdziału A. Cybal-Michalska skupia się na współczesnych polityczno-gospodarczych płaszczyznach globalizacji. Dokonuje charakterystyki zjawisk: internacjonalizacji/transnacjonalizacji, marginalizacji i procesów pogłębiania nierówności społecznych oraz kosmopolityzmu. Następnie przechodzi do szczegółowego opisu ruchów antyglobalizacyjnych, w tym teorii krytykujących globalizację (R. Falk, D. Cohen, S. Huntington, Z. Bauman, J. Rifkin).

Mówiąc o globalizacji, należy pamiętać, że zjawiskiem tym objęta jest 1/3 ludności żyjącej na globie, zatem „globalizacja nie jest globalna” (E. Tarkowska). Autorka dokonuje „zderzenia” różnych sposobów myślenia: apologetów globalizacji, twierdzących, że „jest lepiej niż było”, z przeciwnikami liberalizacji, pytającymi „dlaczego jest tak źle?” (Ch. Grefe, M. Greffath, H. Shumann).

Rozdział drugi, *Spoleczno-kulturowy wymiar procesów globalizacji*, zawiera przegląd wybranych teorii transformacji społeczeństw, od przemysłowych do: postindustrialnych (D. Bell), globalnej wioski (H.M. McLuhan), trzeciej fali (A. Toffler), informacyjnych (J. Naisbitt), postkapitalistycznych (P.F. Drucker), kultury prefiguratywnej (M. Mead), ryzyka (U. Beck), późnej nowoczesności (A. Giddens), ponowoczesności (Z. Bauman). Autorka w książce daje wyraz dziejącym się współcześnie „zmianom podstaw zmian” i niepokojom egzystencjalnym żyjących współcześnie ludzi, o „tożsamości polimpsestowej” (Z. Bauman). Dokonuje również wnikliwej analizy różnorodności społecznych sposobów orientacji na: globalną zmianę, cywilizacyjne przypisanie do skłonności do ryzyka, odpowiedzialność, antycypację, odpowiedzialne uczestnictwo i współdziałanie, wiedzę, doświadczenie zapośredniczone z mediów, ideologię konsumpcji. Ponowoczesne społeczeństwo, nieustannie podlegające procesowi fluktuacji, charakteryzuje się ciągłym odniesieniem w perspektywie odległej przyszłości, wielością i dowolnością wyborów, orientacją na zmiany. W kontekście społeczno-kulturo-

wym, w książce, termin globalizacja został przedstawiony w binarnych układach (dekontekstualizacja–rekontekstualizacja, dekompozycja–rekompozycja, deterytorializacja–reterytorializacja, transkulturowanie–internalizacja), co świadczy o nieustannie działającym się procesie rozpadu zjawisk świata na elementy pierwotne i próbie ponownego ich scalenia w układy wtórne. Tempo współczesnego życia nie jest obojętne człowiekowi, który w czasach nowoczesności przeżywa dylematy i deficyty tożsamościowe, konflikt tożsamości (R.F. Baumeister), które mogą okazać się „traumą kulturową” (P. Sztompka). Głębiej eksplorując temat, autorka charakteryzuje prymat dominującego indywidualizmu w zachodnioeuropejskiej kulturze *versus* dawno zapomnianemu kolektywizmowi.

Odbiór bogatej części teoretycznej książki ułatwiają wyeksponowane w tekście podstawowe zagadnienia np. w formie orientacji czy definicji. Kontekst teoretyczny został zaprezentowany w wysoce wyczerpujący sposób, ze szczególnym zwróceniem uwagi na perspektywę socjologiczną i pedagogiczną, w mniejszym na ekonomiczną i politologiczną.

Założenia metodologiczne badań to trzeci rozdział książki. Grupę respondentów stanowiła młodzież liceów ogólnokształcących i techników siedmiu wielkopolskich szkół. Autorka posłużyła się metodą sondażu diagnostycznego, wykorzystując technikę ankiety do zebrania danych empirycznych. Opracowanie ilościowe materiału empirycznego zostało wzbogacone o analizę jakościową.

Szczególnie interesującym, ze względów pragmatycznych, jest empiryczny, czwarty rozdział, *Indywidualne (auto)definicje i interpretacje wybranych aspektów świata globalnego z perspektywy badanej młodzieży*. Respondenci wskazali kategorie, którymi określają samych siebie i spróbowali zdefiniować indywidualną tożsamość w konfrontacji z ich rówieśnikami. Badani poddali refleksji dylematy tożsamościowe oraz dokonali oceny pokolenia młodych Polaków (pośrednio samych siebie). Przedmiotem badań uczynione zostały również orientacje normatywne młodzieży w zglobalizowanym świecie (kolektywizm *versus* indywidualizm). Szeroko rozumiane zjawisko globalizacji również zostało poddane opinii badanych (stopień zainteresowania i poczucia bycia poinformowanym o tendencjach we współczesnym świecie, źródła wiedzy i konsekwencje działającego się procesu zmian). Zjawisko globalizacji zanalizowane zostało z wielu perspektyw, potwierdzeniem faktu jest opracowana opinia respondentów na temat antyglobalizacyjnych tendencji świata i kształcie zglobalizowanego społeczeństwa.

Za bardzo ciekawe uważam kwestie dotyczące tożsamości narodowej, europejskiej i globalnej, jakże aktualnej po akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej, w dobie „ekumeny” społeczno-kulturowej spowodowanej powszechnością migracji. Zastanawiające jest, że młodzi ludzie w większości czują się Europejczykami nie z powodu wspólnych źródeł kulturowych kontynentu czy przynależności ich kraju do UE, ale z samego faktu położenia Polski na kontynencie europejskim. Warto dodać, że terminem *tożsamość europejska* częściej zaczęliśmy się posługiwać w polskim dyskursie naukowym po 1 maja 2004 r.

Wyniki badań jednoznacznie wskazują, że w większości młodzież myśli o sobie w kategoriach: człowiek/osoba, rola, jaką społecznie odgrywa, płeć, przynależność narodowa. Zaskakujące jest, że młodzi Wielkopolanie mają bardziej kolektywistyczny aniżeli indywidualistyczny stosunek do innych, co wyraźnie stoi w opozycji do sposo-

bu postrzegania rówieśników jako zorientowanych na: hedonizm życiowy, prestiż, pracę, rywalizację, które determinują orientację indywidualistyczną.

Ostatni, piąty rozdział *Homo explorens jako przestrzeń edukacyjnej narracji współczesności* egzemplifikuje różnorodność wyzwań edukacyjnych ery globalizacji z uwzględnieniem złożoności i wielości kontekstów społeczno-kulturowych. Idea edukacji dla przyszłości wpisana została w „jestestwo” *Homo explorens* (A. Cudowska).

Książka A. Cybal-Michalskiej jest rzetelnym zbiorem, stanowiącym przegląd wybranych teorii pedagogicznych, socjologicznych, politologicznych i ekonomicznych dotyczących globalizacji i społeczeństwa świata współczesnego, a nie tożsamości, jak sugeruje tytuł dzieła zwarteo. Publikacja jest wyczerpującym kompendium wiedzy adresowanym zarówno do profesjonalistów (wyżej wymienionych dziedzin), jak i nauczycieli szkół średnich w Polsce. Z powodzeniem może być polecana studentom kierunków społecznych, jako wysoce aktualna literatura do tematów głównie z zakresu pedagogiki społecznej.

Emilia Żyłkiewicz

Uniwersytet w Białymstoku
Białystok